

DOI 10.33930/ed.2019.5007.50(7-9)-6

УДК 130.2 : 14.141

АНТРОПОЛОГІЧНІ НАСЛІДКИ ЗАЛІЗНОЇ ЗАВІСИ (ФІЛОСОФСЬКА
КОНЦЕПТУАЛІЗАЦІЯ)ANTHROPOLOGICAL CONSEQUENCES OF THE IRON CURTAIN (PHILOSOPHICAL
CONCEPTUALIZATION)

І. В. Чепетін

Актуальність теми дослідження визначається нагальною потребою здійснення комплексного філософсько-антропологічного аналізу ролі кордонів у житті людини, соціумів та держав. Особливо актуальною ця тема є для українського суспільства, яке пройшло надзвичайно тяжкий шлях боротьби за власну свободу і незалежність, має колоніальне минуле та трагічний досвід перебування за залізною завісою. Негативна онтологія пострадянського минулого криє в собі страхи втрати національної ідентичності в світі, який стрімкими темпами глобалізується.

Постановка проблеми. У добу глобалізації відбувається розмивання культурних і соціальних кордонів, але сучасні етнічні конфлікти та політична закритість деяких країн гальмують процес формування єдиного глобального соціуму. Ретроспективний аналіз антропологічних наслідків від ізоляції та розділення світу залізною завісою висвітлить причини як локальних так і глобальних конфліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій теми. Осмислення антропологічних наслідків залізної завіси потребує звернення до праць В. Андрущенко, Є. Бистрицького, М. Бойченка, М. Голька, Р. Зимовця, П. Нора, Н. Масловської, А. Шептицького, а також Г. Корж, С. Корнієнко, Н. Радіонової та ін.

Постановка завдання. Метою є філософсько-антропологічна концептуалізація наслідків перебування за залізною завісою з урахуванням пережитого Україною досвіду політичної, суспільної та культурної ізоляції і асиміляції.

Виклад основного матеріалу. Становлення сучасної демократичної нації в Україні відбувається в опціях історичної пам'яті, яка наскрізь пронизана негативними споминами про тоталітарне минуле. Досвід трагічної антропології, набутий протягом історичного минулого, водночас гальмує і прискорює повернення нашої країни в загальнолюдський цивілізаційний простір. Політика ізоляції суттєво обмежила свободу і право людини на вільне самоствердження. Україна, яка тривалий час перебувала під колоніальним режимом радянського союзу, має трагічний досвід ізоляції. Це призвело до призупинення власного етнонаціонального та культурного розвитку. Систематично і послідовно здійснювалася ідеологічна асиміляція через освітній процес та пропаганду нав'язувала марксизм-ленінізм, що формувало однорідність мислення та громадську думку відповідно до вимог режиму. Це обмежувало критичне мислення та різноманітність думок, що негативно впливало на культурний і інтелектуальний розвиток суспільства. Свобода думки і творчість зазнали значних обмежень, що ускладнювало культурний прогрес і соціальні зміни.

Висновки. Політика ізоляції, яка систематично здійснюється на всіх рівнях суспільного буття має важкі культурні, соціальні та

Urgency of the research is determined by the urgent need to conduct a comprehensive philosophical-anthropological analysis of the role of borders in the life of individuals, societies, and states. This topic is especially relevant for Ukrainian society, which has undergone an extremely difficult path in its struggle for freedom and independence, has a colonial past, and has experienced the tragic consequences of being behind the Iron Curtain. The negative ontology of the post-Soviet past carries fears of losing national identity in a rapidly globalizing world.

Target setting. In the era of globalization, cultural and social borders are being blurred, but contemporary ethnic conflicts and the political isolation of certain countries hinder the formation of a unified global society. A retrospective analysis of the anthropological consequences of isolation and the division of the world by the Iron Curtain will shed light on the causes of both local and global conflicts.

Actual scientific researches and issues analysis. The study of the anthropological consequences of the Iron Curtain requires reference to the works of V. Andrushchenko, E. Bystritsky, M. Boychenko, M. Holko, R. Zymovets, P. Nora, N. Maslovskaya, A. Sheptytsky, as well as H. Korzh, S. Korniyenko, N. Radionova, among others.

The research objective. The goal is to philosophically and anthropologically conceptualize the consequences of being behind the Iron Curtain, considering Ukraine's experience of political, social, and cultural isolation and assimilation.

The statement of basic materials. The formation of a modern democratic nation in Ukraine is taking place within the context of historical memory, which is deeply permeated by negative recollections of the totalitarian past. The tragic anthropological experience accumulated throughout history both slows down and accelerates the country's return to the universal human civilization. The policy of isolation significantly limited human freedom and the right to self-affirmation. Ukraine, which was under the colonial regime of the Soviet Union for an extended period, has a tragic experience of isolation. This led to the suspension of its own ethnonational and cultural development. Ideological assimilation was systematically and consistently carried out through the educational process and propaganda, imposing Marxism-Leninism, which created a uniformity of thought and public opinion in line with the regime's requirements. This restricted critical thinking and the diversity of ideas, negatively impacting the cultural and intellectual development of society. Freedom of thought and creativity faced significant limitations, complicating cultural progress and social change.

Conclusions. The policy of isolation, systematically implemented at all levels of social life, has severe cultural, social, and anthropological

антропологічні наслідки для суспільств, які тривалий час перебувають за залізною завісою. Ці наслідки даються в знаки не тільки на покоління яке перебувало в ізоляції, не тільки гальмують розвиток країни, усуваючи її з світових інформаційних та комунікативних потоків, ізолюючи від загальносвітового економічного, політичного та соціокультурного життя, але й проступають крізь пласти колективної пам'яті в майбутніх поколіннях.

Ключові слова: людина, держава, політика ізоляції, залізна завіса, адаптація, культурні і політичні кордони.

consequences for societies that have long been behind the Iron Curtain. These consequences are felt not only by the generation that experienced the isolation, but they also hinder the country's development by excluding it from global information and communication flows, isolating it from global economic, political, and sociocultural life. Furthermore, these effects resurface in the collective memory of future generations.

Keywords: individual, state, policy of isolation, Iron Curtain, adaptation, cultural and political borders.

Актуальність теми визначається нагальною потребою здійснення комплексного філософсько-антропологічного аналізу ролі кордонів у житті людини, соціумів та держав. Особливо актуальною ця тема є для українського суспільства, яке пройшло надзвичайно тяжкий шлях боротьби за власну свободу і незалежність, має колоніальне минуле та трагічний досвід перебування за залізною завісою. Негативна онтологія пострадянського минулого криє в собі острахи втрати національної ідентичності в світі, який стрімкими темпами глобалізується.

Постановка проблеми. У добу глобалізації відбувається розмивання культурних і соціальних кордонів, завдяки мережі Інтернет та політики відкритості кордонів більшості цивілізованих і розвинутих країн. Проте, сучасні етнічні конфлікти та політична закритість деяких країн гальмують процес формування єдиного глобального соціуму. Ретроспективний аналіз антропологічних наслідків від ізоляції та розділення світу залізною завісою висвітлить причини як локальних так і глобальних конфліктів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій теми. Осмислення антропологічних наслідків залізної завіси потребує звернення до проблематик суспільної і колективної пам'яті, національної та громадянської ідентичності, які розроблені в працях В. Андрущенко, Є. Бистрицького, М. Бойченка, М. Голька, Р. Зимовця, П. Нора, Н. Масловськи, А. Шептицького. Частково проблема політичних і культурних кордонів розглядається у працях Г. Корж, С. Корнієнко, Н. Радіонової та ін. Однак, ця тема потребує подальших філософських розвідок.

Постановка завдання. Здійснити філософсько-антропологічну концептуалізацію наслідків перебування за залізною завісою з урахуванням пережитого Україною досвіду політичної, суспільної та культурної ізоляції і асиміляції.

Виклад основного матеріалу. Становлення сучасної демократичної нації в Україні відбувається в опціях історичної пам'яті, яка наскрізь пронизана негативними споминами про тоталітарне минуле. Досвід трагічної антропології, набутий протягом історичного минулого, водночас гальмує і прискорює повернення нашої країни в загальнолюдський цивілізаційний простір. Україна, яка в колоніальній структурі радянського союзу була однією із найбільш розвинутих промислово та культурно республікою, завжди знаходилася під посиленням контролем. Тож, як на мене, зазнала найбільш тяжких наслідків, порівняно з іншими країнами спільного посттоталітарного минулого, від перебування за залізною завісою.

Загально відомо, що залізна завіса – термін, який використовується у широкому обігу для позначення політичного, військового та ідеологічного поділу Європи після Другої світової війни. Досвід “залізної завіси” та “берлінської стіни” є трагічним для Європейських країн, відголоски якого ще відчутні серед німців старшого віку, котрі мають власний екзистенційний досвід ізоляції. Безперечно, “післявоєнне німецьке суспільство жадало оновлення і повернення у загальнолюдський цивілізаційний простір. Воно було готовим спокутувати минуле і відмовитися від національної міфотворчості” [3, с. 9], яка на практиці реалізовувалася насаджуванням на теренах тогочасної Європи цінностей квазі титульної нації. Тут слід пригадати й непрості зв'язки минулого та теперішнього Франції, зокрема політичне існування чотирьох Францій на перехресті двох типів пам'яті – соціальної та ідеологічної [9, с. 233].

Варто зазначити, що Європа практично пододала наслідки ідеологічного контролю тоталітарної Німеччини повоєнних часів. Європейський союз сьогодні, за слушним переконанням М. Бойченка, є яскравим прикладом “успішного застосування концепту множинної ідентичності” [5, с. 20].

У порівнянні з країнами ЄС, пошук та осмислення власної соціальної, культурної та національної ідентичності Україною розпочався значно пізніше, а саме: “1991 рік був позначений не лише появою України як суверенної держави на мапі Європи, а й прискореною еволюцією суспільства, культури й ідентичностей близько 50 мільйонів її громадян” [8, с. 11]. Проте антропологічні наслідки залізної завіси даються в знаки й зараз. Зазначу, що до повномасштабного вторгнення у колективній свідомості населення, переважно літніх людей, відзначалося позитивне

оцінювання радянського минулого та нейтральне ставлення до рф. Незважаючи на той факт, що з 2014 року частина українських територій перебуває під тимчасовою окупацією, росія, як країна-агресор не сприймалася, навіть серед деяких науковців, які продовжували друкувати результати своїх наукових досліджень в російських виданнях. Хоча Європейський союз в академічному, освітньому і культурному аспектах завжди був відкритий до співпраці. Європа в оптиці пересічених українців радше виглядала як простір для трудової міграції. Аналізуючи цю проблему, слід звернути увагу на ті наративи рф., які моделювали хибний образ Європи, що впродовж тривалого часу “вкидалися” в український медіапростір.

Отже, залізна завіса, закривши державні кордони для більшості населення, не тільки фізично відгородила країни, що опинилися під впливом СРСР, від західноєвропейських, але й мінімізувала культурні й наукові контакти, монополізував навіть перекладацьку діяльність, тримала науковців та культурних діячів під тотальним ідеологічним контролем, щоб будь-які інші смисли не підірвали чітку працюючу машину пропаганди радянського способу життя. Культурна ізоляція мала не тільки соціальні наслідки, але й екзистенційні. До основних механізмів здійснення культурної ізоляції за радянських часів можна віднести телебачення, яке використовувалося для посилення соціалістичних цінностей й осуду капіталістичного світу. Переважно це заборона або обмежений доступ до західних фільмів та телепрограм, серіалів та взагалі будь-якого контенту, окрім визнаних комуністичним режимом. Також здійснювався ретельний і систематичний контроль над музичним контентом. Існувала заборона на поширення певних жанрів музики або пісень західних виконавців. Фільтрування контенту. Блокування доступу до західних сайтів, соціальних мереж та платформ, що містять культурний контент. Обмеження поширювалися й на галузь освіти і науки, зокрема, в навчальних програмах була відсутня західна література, не вивчалась історія та мистецтва, або поширювалася недостовірна інформація. Все це мало не тільки значні соціокультурні наслідки у вигляді гальмування соціального і культурного прогресу, але екзистенційно-антропологічні – обмеження особистих контактів, свободи пересування, дуже складно було потрапити, навіть туристом, до крайні капіталістичного табору.

Також спостерігалася спроба примусової асиміляції народів і культур, зокрема за допомогою соціалістичного реалізму та пропаганди. Цей процес мав на меті змінити місцеві ідентичності та призвести до формування “нової радянської людини”. Завдяки цьому конструкту відбувалася легітимація тих систем ідеологій, завдяки якій тоталітарні суспільства виправдовують свій специфічний устрій [2, с. 183].

Можна зробити висновок, що культурна ізоляція сприяє утворенню окремого “штучного світу”, в якому відбувається самотворення ізолюваної від зовнішнього світу людини. Такий приклад у сучасному світі становить Північна Корея, яка прагне максимально ізолювати власне населення, використовуючи доволі жорстокі способи обмеження. Зокрема, доступ до іноземної інформації та західної культури через сувору цензуру і пропаганду, а також через відсутність підключення до світової мережі Інтернет. Іран є наступним прикладом країни, де впроваджено заборону на західні фільми, музику та будь-який медійний продукт, а також встановлено жорсткий контроль над Інтернетом та соціальними мережами. Перебування за залізною завісою можна розглядати на всіх структурних рівнях ізоляції. Як на мене, соціальна ізоляція має багатовекторний спосіб здійснення, породжує такі види ізоляції як культурна і політична. Така ізоляція країн має вкрай негативні антропологічні наслідки, які кодуються в пластах суспільної колективної пам'яті, передаються через соціальний досвід та проявляються у вигляді ідеологічних та психо-емоційних навантажень на людину. Як пише М. Голька: “Відтак увиразнюються різні ментальні, ціннісні, ідеологічні та інші моделі, що впливають на формування політик пам'яті” [6, с. 15]. Тож, коли від покоління до покоління транслюються не справжні етно-національні і національні, самобутні смисли, а їх сурогати, існує велика загроза розмивання ідентичності і втрати культурних кодів тим чи іншим народом.

Наступним способом ізоляції є політична, яку можна розглядати як стратегічний інструмент, котрий використовують деякі держави для підтримання внутрішнього контролю та обмеження доступу до інших “зразків” державного устрою, шляхом обмеження свободи на вільне відвідування інших країн. На практиці це проявляється як візові перешкоди. Заборона на виїзд - це обмеження або заборона без спеціального дозволу від урядових органів. Це дає можливість владі контролювати, хто має право виїжджати з країни і з якою метою. Посилений контроль на кордонах для запобігання нелегальній міграції та втечі громадян. Це включає перевірки документів, обшуки та інші заходи для контролю руху через кордони. Все це призводить не тільки до обмеження прав людини, але кінцевою метою є ідеологічна асиміляція.

Суспільства, що виходили з-під залізної завіси, мали відновлювати політичні системи та встановлювати демократичні інституції. Процеси демократизації були нерівномірними і часто супроводжувалися різними суспільно-політичними конфліктами.

Ідеологічна асиміляція є одним з найпотужніших інструментів, що використовувався багатьма авторитарними режимами для формування суспільної свідомості та підтримки політичної

влади. У випадку марксизму-ленінізму, цей процес особливо яскраво проявлявся через систему освіти. Зокрема, централізоване затвердження навчальних програм, методичних матеріалів та навчальних підручників у відповідності до стандартів та світоглядно-ідеологічних пріоритетів. Обов'язковою складовою всіх навчальних курсів була ідеологічна, що з дитинства забезпечувало формування “правильної” світоглядної позиції та відповідної системи ціннісних орієнтирів. Крім того, здійснювався подвійний контроль над навчальним процесом, коли контролювали не тільки як діди засвоюють відповідне ідеологічне знання, але й як його “засвоїли” вчителі та всі учасники освітнього процесу. Курс марксизму-ленінізму вважався найголовнішим у всіх вищих навчальних закладах. Наукова діяльність в університетах також підпорядковувалася ідеологічним вимогам. Дослідження повинні були відповідати марксистсько-ленінській методології та сприяти розвитку соціалістичного суспільства. Найбільш парадоксальним є той факт, що прибиральниці в науково-дослідних інститутах, досить часто виявлялися завербованими КГБ, тож офіційна влада всіляко намагалася здійснювати контроль, або так званий “суспільний супровід” [12, с. 269].

Безперечно, не можна однозначно стверджувати, що Україна не чинила опір, як раз навпроти, про що свідчить переконливий аналіз історичних джерел, здійснений В. Андрущенко у книзі “У пошуках свободи” [1]. Сьогоднішні воєнні протистояння українського народу свідчать про неперервність традиції героїзму, яку започаткували пращури. В цьому контексті варто навести думку: “Рішучість відстоювання власного культурного світу або життєвого світу навіть ціною власного життя вказує на ще глибший екзистенціаль ідентичності” [4, с. 45]. Також переконливими є розвідки Н. Радіонової, присвячені дослідженню соціокультурного і політичного простору в ретроспективному вимірі. Дослідниця зазначає: “Освітній і соціокультурний простір Слобожанщини ХІХ століття був місцем зіткнення адміністративної та комунікативної влади, місцем щеплення європейських цінностей і розбивання гран наративів Царського уряду” [10, с. 26].

Отже, насадження ідеологем через систему освіти, з одного боку є найбільш простим шляхом для пропагандистів, але з іншого боку – освіта, яка включає в себе освітні, дидактичні практики та всіх учасників освітнього процесу є найбільш дієвим механізмом протистояння на теренах України.

Проте, українське населення протягом всього історичного часу зазнавало в політичному, культурному, побутовому та антропологічному смислах етнонаціонального тиску, що проявлявся через культурну асиміляцію та адаптацію до інших способів життя на побутовому рівні. Це й не дивно, бо “геополітичне становище України було визначальним у встановленні м'яких політичних кордонів з сусідніми країнами, що крило в собі як ризики руйнації цих кордонів, так і відкривало широкі можливості для ефективного здійснення політики багатовекторності” [11, с. 112]. Можна навести декілька прикладів побутової адаптації. Перш за все, сільське господарство, що включає не лише вирощування культур, але й обмін насінням та знаннями про землеробство. Також, ремесла та кустарне виробництво, яке стає додатковим джерелом доходу і дозволяє забезпечити потреби без звернення до офіційної економіки. Тож, побутова адаптація в умовах економічної і політичної кризи включає широкий спектр використання неформальних економічних заходів. Ці механізми дозволяють людям забезпечувати свої базові потреби і підтримувати стабільність.

Висновки. Таким чином, політика ізоляції, яка систематично здійснюється на всіх рівнях суспільного буття має важкі культурні, соціальні та антропологічні наслідки для суспільств, які тривалий час перебувають за залізною завісою. Ці наслідки даються в знаки не тільки на поколінні яке перебувало в ізоляції, не тільки гальмують розвиток країни, усуваючи її з світових інформаційних та комунікативних потоків, ізолюючи від загальносвітового економічного, політичного та соціокультурного життя, але й проступають крізь пласти колективної пам'яті в майбутніх поколіннях, яким складно збагнути чому їхня батьківщина має негативний імідж у загальносвітовому рейтингу. Тож, політика ізоляції має довгострокові наслідки, подолання яких потребує зусиль з боку держави та її громадян.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко, В 2023, *У пошуках свободи. Історіософія української культури від найдавніших часів до наших днів*, Київ: Видавництво Людмила, 736 с.
2. Баланьє, Ж 2002, *Політична антропология*, пер з фр О. Фоми, Київ «Альтерпрес», 252 с.
3. Байме К, 2024, *Політичні теорії сучасності*. Пер з нім. М. Култаєвої та М. Бойченка. – Київ: Стилос, 396 с.
4. Бистрицький, Є, Пролеєв, С, Білий, О, Лозниця, С, Зимовець, Р & Кобець, Р 2018, *Національна ідентичність і громадянське суспільство*, 2-ге вид., доповн., Київ: ДУХ І ЛІТЕРА, 464 с.
5. Бойченко, М 2022, ‘Пошуки глобальної справедливості у полікультурному суспільстві (філософська концептуалізація)’, *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*, (67), с. 15–23.
6. Голька, М 2022, *Суспільна пам'ять та її імпланти*, пер. з польськ. ВФ Саган, наук. ред. укр. видання АМ Киридон, СС Троян, Київ: Ніка-Центр, 216 с.
7. *Колективна пам'ять, примирення і міжнародні відносини 2023*, наук. ред. Н. Масловські, А. Шептицький, наук. ред. укр. видання АМ Киридон, СС Троян, пер. з польськ. ВФ Саган, Київ: Ніка-Центр, 200 с.

8. *Нариси новітньої історії України, 1991–2021*; зб. ст. 2021, ред. М Мінаков, Г Касьянов & М Роджанські, Київ: *Laurus*, 344 с.
9. Нора, П 2014, *Теперішнє, нація, пам'ять*, пер. із фр. А Репи, Київ: ТОВ Видавництво КЛІО, 272 с.
10. Радіонова Н, 2023, 'Комунікативні практики XIX століття, або дещо про їхню користь і шкідливість для постіндустріальної доби', *Освітній дискурс*, 44 (4–6), с. 22 – 29.
11. Радіонова Н, Швидун Л, 2023, 'Освітня мобільність як комунікація: глокальний український досвід у темпоральних рамках модерну'. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*, (49), с. 111–117
12. Штомпка, П 2022. *Соціальний капітал. Теорія міжособистісного простору*, пер. з пол. М. Яковина, Київ: Дух і літера, 400 с.

References:

1. Andrushchenko, V 2023, *U poshukakh svobody. Istoriosofiya ukraïnskoyi kul'tury vid naydavnishykh chasiv do nashykh dnev* (In Search of Freedom. The Historiography of Ukrainian Culture from Ancient Times to the Present Day), Kyiv: *Vydavnytstvo Liudmyla*, 736 s.
2. Balanie, Zh 2002, *Politychna antropolohiia*, per. z fr. O. Fomy, Kyiv: Al'terpres, 252 s.
3. Bayme K, 2024, *Politychni teoriyi suchasnosti*, per. z nim. M. Kul'taievoyi ta M. Boychenka, Kyiv: Stylos, 396 s.
4. Bystrytskyi, Ye, Proleiev, S, Bilyi, O, Loznytsia, S, Zymovets, R & Kobets R. 2018, *Natsional'na identychnist' i hromadyanske suspil'stvo* (National Identity and Civil Society), 2-he vyd., Kyiv: *Dukh i Litera*, 464 s.
5. Boichenko, M 2022, 'Poshuky hlobal'noyi spravedyvosti u polikul'turnomu suspil'stvi' (Searches for Global Justice in a Multicultural Society), *Visnyk Khar'kiv's'koho natsional'noho universytetu imeni V. N. Karazina. Seriya «Filosofiia. Filosofs'ki perypetiï»*, (67), pp. 15–23.
6. Holka, M 2022, *Suspil'na pamyat' ta yïi implanty* (Social Memory and Its Implants), perek. z pol. VF Sagan, nauk. red. ukr. vyd. AM Kyrydon ta SS Troian, Kyiv: *Nika-Tsentr*, 216 s.
7. *Kolektyvna pamyat', prymyrennya i mizhnarodni vidnosyny* (Collective Memory, Reconciliation, and International Relations) 2023, nauk. red. N Maslovskii & A Sheptytskyi, nauk. red. ukr. vyd. A Kyrydon ta SS Troian, perek. z pol. VF Sagan, Kyiv: *Nika-Tsentr*, 200 s.
8. *Narysy novitn'oyi istoriï Ukrainy, 1991–2021*; zb. st. 2021, *Narysy novitn'oyi istoriï Ukrainy, 1991–2021* (Essays on Modern History of Ukraine, 1991–2021), red. M Minakov, H. Kas'yanov & M. Rodzhanskii, Kyiv: *Laurus*, 344 s.
9. Nora, P 2014, *Teperishnye, natsiya, pamyat'* (The Present, the Nation, Memory), perek. z fr. A Repa, Kyiv: *Vydavnytstvo KLIIO*, 272 s.
10. Radionova, N 2023, 'Komunikatyvni praktyky XIX stolittia, abo deshcho pro yikhniu koryst' i shkidlyvist dlia postindustrialnoi doby (Communicative Practices of the 19th Century, or Something About Their Benefits and Harmfulness for the Post-Industrial Era)', *Osvitnii dyskurs (Educational Discourse)*, 44 (4–6), pp. 22–29.
11. Radionova, N & Shvydun, L 2023, 'Osvitnia mobilnist yak komunikatsiia: hlobalnyi ukraïnskyi dosvid u temporalnykh ramkakh modernu (Educational Mobility as Communication: Global Ukrainian Experience in the Temporal Frameworks of Modernity)', *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filosofsko-politohichni studii (Bulletin of the Lviv University. Series of Philosophical and Political Studies)*, (49), pp. 111–117.
12. Shtompka, P 2022, *Sotsial'nyi kapital. Teoriya mizh osobystisnoho prostoru* (Social Capital. The Theory of Interpersonal Space), perek. z pol. M Yakovyna, Kyiv: *Dukh i Litera*, 400 s.

DOI 10.33930/ed.2019.5007.50(7-9)-7

УДК 1:124.5

**ДОСЛІДЖЕННЯ АКСІОЛОГІЧНИХ ОСНОВ МЕРЕЖЕВОГО СУСПІЛЬСТВА У
КОНТЕКСТІ ТРАНСФОРМАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ПОСТМОДЕРНУ
STUDY OF THE AXIOLOGICAL BASIS OF THE NETWORK SOCIETY IN THE CONTEXT OF
POSTMODERN TRANSFORMATION PROCESSES**

М. Ю. Педченко

Актуальність теми дослідження. У сучасному світі, де технологічний прогрес і глобалізація сприяють створенню все більш взаємопов'язаного суспільства, важливим є розуміння аксіологічних (ціннісних) основ, що визначають поведінку та взаємодію індивідів у мережевому середовищі. Мережеве суспільство, або "суспільство мереж", як його називає М. Кастельс, представляє новий етап розвитку соціальних відносин, де цифрові технології та комунікаційні мережі стають основними структурами організації суспільного життя.

Постановка проблеми. У контексті постмодернізму, який характеризується плюралізмом,

Urgency of the research. In today's world, where technological progress and globalization contribute to the creation of an increasingly interconnected society, it is important to understand the axiological (value) bases that determine the behavior and interaction of individuals in a networked environment. Network society, or "network society", as Manuel Castells calls it, represents a new stage in the development of social relations, where digital technologies and communication networks become the main structures for organizing social life.

Target setting. In the context of postmodernism, characterized by pluralism, decentralization of power,